

- ชื่อเรื่อง : พัฒนาการของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐหลังการเปลี่ยนแปลง
การปกครองของประเทศไทย
- ผู้วิจัย : นายวิรัช จงอยู่สุข
- ที่ปรึกษา : ผศ. ดร.ประจักษ์ สายแสง
- ประเภทบทนิพนธ์ : วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2545

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการอย่างเป็นระบบของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นมาของพัฒนาการของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสมัยต่างๆ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จำนวน 27 แห่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยของรัฐในส่วนราชการ 19 แห่ง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 4 แห่ง สถาบันราชภัฏ 1 แห่ง (แทนสถาบันราชภัฏ 41 แห่ง) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 1 แห่ง (แทนวิทยาเขต 35 แห่ง) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 1 แห่ง และสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน 1 แห่ง

ระเบียบวิธีวิจัย

1. แผนแบบของการวิจัย คำนึงถึงการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) และเทคนิควิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

2. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ศึกษาเรื่องพัฒนาการของสถาบันอุดมศึกษาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของรัฐของประเทศไทยจากวิทยานิพนธ์ หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประวัตินุคคล วารสารทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ การสืบค้นจากเว็บไซต์ (Website) ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศ เอกสารของทางราชการ รายงานประจำปีของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ บันทึก กฎระเบียบ และคำสั่งต่างๆ ทางราชการโดยค้นคว้าจากห้องสมุดของสถาบันการศึกษา กระทรวง ทบวง กรม รวมทั้งกองต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร

3) รวบรวมข้อมูลวิเคราะห์แล้วจากการศึกษาค้นคว้าเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยอาจพิจารณาแยกให้ละเอียดได้สองช่วงคือ ปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นช่วงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นช่วงสมัยปัจจุบันซึ่งนับแต่ความต้องการทางการเมืองจนถึงสมัยแห่งการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจเป็นต้นมา

ปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นช่วงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ประเด็นที่หนึ่งคือ อิทธิพลของประเพณีการศึกษา จารีตวัฒนธรรมไทยที่มีมาแต่กาลก่อน เช่นนักเรียนภิกษุอยู่ตั้งแต่ 20 - 21 ปีขึ้นไปจะศึกษาพระศาสนาอย่างลึกซึ้งควบคู่ไปกับวิชาการชั้นสูงอื่นๆ เพื่อเตรียมตัวเข้ารับราชการ ซึ่งสอดคล้องกับที่ เดวิด เค วายแอทท์ (David K. Wyatt) ได้วิเคราะห์ว่าคล้ายคลึงกับมหาวิทยาลัยในยุโรปสมัยกลางประเด็นที่สองคือ อิทธิพลของแนวคิดจากต่างประเทศ ประเด็นที่สามคือ ความต้องการข้าราชการพลเรือนให้เข้ามาช่วยรับราชการจากการตั้งกระทรวงต่างๆ ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ห้า ประเด็นที่สี่คือ ความต้องการของกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ ต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาในสังกัดของตนเอง

ปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประเด็นแรกคือ ความต้องการพัฒนาทางการเมือง การปกครอง ประเด็นที่สองคือ ความต้องการที่จะพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ประเด็นที่สามคือ กระแสแรงหนุนนำทางการเมือง ประเด็นที่สี่คือ การจัดตั้งอุดมศึกษาจากการวางแผนของทบวงมหาวิทยาลัย ประเด็นที่ห้า คือ กระแสจากแรงผลักดันของประชาชน ประเด็นที่หก กระแสแรงผลักดันจากความต้องการเข้าศึกษาต่อของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีจำนวนมากขึ้นจนต้องมีมหาวิทยาลัยเปิดมารองรับ

ประเด็นด้านการจัดตั้ง สถาบันอุดมศึกษา สรุปได้ดังนี้

ปี พ.ศ. 2476 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองได้เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2476

ปี พ.ศ. 2486 เกิดมหาวิทยาลัยขึ้น 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยศิลปากร

ปี พ.ศ. 2496 เกิดวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร

ปี พ.ศ. 2507 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เกิดขึ้นเพื่อสร้างความเสมอภาคให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

ปี พ.ศ. 2508 มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้กำเนิดขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2508

ปี พ.ศ. 2509 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2509

เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2510 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานชื่อสงขลานครินทร์ให้เป็นชื่อมหาวิทยาลัย ตามพระนามฐานันดรศักดิ์ของสมเด็จพระบรมราชชนกกรมหลวงสงขลานครินทร์

พ.ศ. 2514 มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2514 ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2514

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2521

ปี พ.ศ. 2528 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ได้แยกตัวออกมาเป็นสถาบันอิสระ สำหรับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีได้ยกสถานะเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2541 และเปลี่ยนสถานะจากมหาวิทยาลัยของรัฐเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ

ปี พ.ศ. 2498 วิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสนได้รับการสถาปนา ขึ้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2498 ได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อ ปี พ.ศ. 2517 และได้รับการสถาปนาเป็นมหาวิทยาลัยบูรพาตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2533

ปี พ.ศ. 2510 วิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลกได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2510 และพัฒนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพิษณุโลก เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2517 และยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศชื่อมหาวิทยาลัยนเรศวร ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2533

ปี พ.ศ. 2533 เกิดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พ.ศ. 2533

ปี พ.ศ. 2533 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้ถือกำเนิดขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. 2533

เป็นที่น่าสังเกตว่ามหาวิทยาลัยของรัฐจำนวน 4 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้รับการจัดตั้งในปีเดียวกันคือ ในปี พ.ศ. 2533 และมหาวิทยาลัยทั้ง 4 แห่งนี้ ไม่ได้ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ตั้งอยู่ในต่างจังหวัดทั้งสิ้น

ปี พ.ศ. 2535 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ได้ก่อตั้งขึ้นมาตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานนามให้มหาวิทยาลัยแห่งนี้จากสร้อยพระนามของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี

ปี พ.ศ. 2537 มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ก่อตั้งขึ้นมาตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2537

ปี พ.ศ. 2531 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ได้เปลี่ยนชื่อจากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518

ปี พ.ศ. 2538 สถาบันราชภัฏ 41 แห่ง ถือกำเนิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538

ปี พ.ศ. 2539 ได้ตราพระราชบัญญัติยกฐานะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้เป็นมหาวิทยาลัยทักษิณ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ. 2539

ปี พ.ศ. 2539 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้ก่อตั้งขึ้นมาตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. 2539

ปี พ.ศ. 2541 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง พ.ศ. 2541 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่มีอิสระเป็นส่วนราชการ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ปี พ.ศ. 2541 สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้รับการเปลี่ยนชื่อตามพระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2541 ตามลำดับ

ในด้านโครงสร้างการบริหารของมหาวิทยาลัยต่างๆ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันมีลักษณะพอสรุปได้ดังนี้ ในช่วงแรกของการก่อตั้งจะมีโครงสร้างของการบริหารแตกต่างกันไปตามประวัติ พัฒนาการ สภาพการณ์ของสังคม สภาพการณ์ทางการเมือง และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีโครงสร้างการบริหารในรูปของคณะกรรมการและบุคคลเป็นสามส่วน คือ คณะกรรมการมหาวิทยาลัย ผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัย และคณบดี แต่ในช่วงต่อมาจนถึงปัจจุบันโครงสร้างของการบริหารจะมีลักษณะเป็นสากลมากขึ้น คือ คล้ายกันเกือบทุกมหาวิทยาลัย เช่น มีสภามหาวิทยาลัย สภาวิชาการ อ.ก.ม. ของมหาวิทยาลัยนั้นๆ มีอธิการบดี เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด

ในเรื่องของหลักสูตรและการสอนในช่วงแรกของการจัดตั้ง มหาวิทยาลัยทั้งหลายจะเปิดสอนวิชาเฉพาะทางเพียงด้านเดียวเท่านั้น แต่เมื่อมหาวิทยาลัยทั้งหลายเหล่านั้นมีการพัฒนาขึ้นมาตามลำดับ การเปิดสาขาวิชาเพื่อการรองรับความต้องการของชุมชนรวมถึงการเข้าสู่ความเป็นสากลก็ทำให้มีหลากหลายสาขาวิชา

ในด้านการวิจัยและการบริการชุมชนในช่วงแรกการจัดตั้ง มหาวิทยาลัยทั้งหลายยังให้ความสนใจกับการวิจัยและการบริการชุมชนน้อย การวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นการวิจัยเฉพาะบุคคลเพื่อประกอบวิชาชีพ เช่น แพทย์ เกษตร เป็นต้น หรือมีละนั้นก็เป็นการวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ แต่หลังจากนั้นมา งานวิจัยและการบริการชุมชนเป็นงานหลัก 1 ใน 4 ประการของภารกิจของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันต่างๆ สถาบันและมหาวิทยาลัยทั้งหลายจึงสนับสนุนให้มีการวิจัยและการบริการชุมชนมากขึ้น

ในเรื่องของการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมในระยะแรกของการจัดตั้งมหาวิทยาลัยงานด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมมีน้อย จนเมื่อมหาวิทยาลัยทั้งหลายจัดให้มีการกิจหลัก 4 ประการของมหาวิทยาลัย งานทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมจึงเป็น 1 ใน 4 ภารกิจของมหาวิทยาลัยด้วย

Title : THE DEVELOPMENT OF STATE'S HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AFTER THE CHANGING FROM MONARCHY TO DEMOCRACY GOVERNMENT

Author : Mr. Wirat Jongyusuk

Adviser : Assist. Prof. Dr.Prachaksha Sai - Sang

Type of Work : Dissertation (Ph.D.in Educational Administration), Naresuan University, 2002.

The purpose of the Research :

1. To study the development of state's higher education institutes in Thailand systematically.
2. To analyse the original development (history) of state's higher education institutes of Thailand
3. To compare the development of the higher education institutes during various times (periods)

The subjects used for the research :

The study of 27 higher education institutes were conducted. Those institutes were: 19 state universities, 4 autonomous universities, and 1 Rajabhat institutes (Instead of 41 Rajabhat institutes), 1 Rajamongkol Institute of Technology (Instead of 35 branches of learning centres) one Panditpatanasilp, and Pratoomwan institute of technology.

Research procedure :

1. The style of research used was descriptive research and documentary analysis
2. The methods used to collect the information were:
  - Studying: previous thesis on the subject of the development of the higher education institutes after the changing from Monarchy to Democracy Government, history books, biography, various Thai and English journals

It should be noted that all four universities that were established in 1990 were not situated in Bangkok but in the rural provinces.

In 1992 (2535 BE), Walailak University was established according to the university Act 1992. The King bestowed the name Walailak after part of the name of his youngest daughter, princess Chulapornwalailauk Aghrakumari.

In 1994 (2537) University of Mahasarakam was established in accordance with the university Act 1994.

In 1988 (2531) Rajamunkala Technology Institute's name was changed from the Technology and professional training college according to the Technology and professional college Act.

In 1995 (2538 BE), 41 Rajapatch Institutes were born according to the Rajapatch Institute Act 1995.

In 1996 (2539) The Bill was passed to elevate the status of Srinakarinwirot in the south to Taksin University, according to that university Act 1996.

In 1996 (2539) Maejo University was established according to Maejo University Act 1996.

In 1998 (2541 BE), The University of Maepharluang was created according to the Maepharluang University Act 1998. announced in the Royal gazette dated September 25, 1998. Maepharluang is an autonomous university, supervised by the government but is not part of the government department, the same as the Walailuk University, Suranari University of Technology, and King Mongkut University of Technology Thonburi.

In 1998, Pratumwan Institute of Technology and Banditpatanasilp Institute have received the names and status changed, according to each individual institution Acts 1998.

In regard to the **administration chart of the universities**, after the coup d'etat to change the monarchy to democratic system of government, it can be summarized as follow: In the early stage, the administration hierarchy was differed due to the evolution, the history, the development of social, political situation, and the environment of the time. For example, the administration of Thamasart University was in the form of committees, which divided into three groups: the administrative committee, the faculties, and the President (rector). Now a day the administration chart had changed into more international style, that is most similar in all universities administration such as the

In 1943 (2486 BE), three more universities were established. They are Medical University, Kasetsart University and Silapakorn University.

In 1953 (2496 BE), The College of Education was created.

In 1964 (2507 BE), Cheng Mai University was created to serve the people in the rural area.

In 1965 (2508 BE), Khon Khaen University was created by the University's Act 1965.

In 1966 (2509 BE), Panditpatanaborihanshatra Institute was created in accordance with the Institute's Act.

September 22, 1967; His Majesty, the present King, bestowed the name Songkhlanakarini to be the name of Songkhlanakarini university.

In 1971 (2514) Ramkhamheang University was legally established according to the university Act 1971.

In 1976 (2519 BE), Sukhothaimathiraj University was established in accordance with the university Act 1976.

In 1985 (2528 BE), King Mongkut Technology Institute Thonburi, King Mongkut Technology Institute Chaokutahan Ladkrabang, King Mongkut Technology Institute Pranakornnuca (northern city) have become autonomous. King Mongkut Technology Institute Thonburi became state's university according to the university Act, announced in the Royal gazette dated March 6th, 1997 (2541 BE).

The College of Education Bangsan was established on July 8th, 1945 (2498 BE). In 1984 (2527 BE), it was elevated to become Srinakarinwirot University then changed the status to become Burapa University according to the university Act in 1990.

The College of Education Phitsanulok was established on January 25th, 1967(2510 BE) and developed to be Srinakariwirot University on August 9th, 1984 (2527 BE). The status was changed to become Naresuan University in 1990 (2533 BE),

In 1990 (2533 BE), University of Technology Suranaree was established in accordance with the university Act 1990 (2533 BE).

In 1990 University of Ubolrajathani was also established under the University Act 1990

and magazines, searching from internet websites of the institutes in Thailand and abroad, various government documents, higher education institutes yeared reports, memos, precepts, regulations, and many previous government documents from the libraries of those higher education institutes mentioned above, including the ministries, departments, and divisions related to the research topic.

- Analysis the information from the read documents.
- Writing up the report from the findings as a dissertation.

Summary of the finding analysis:

The factors that inspire the development of higher education institutes in Thailand can be divided into two parts: the inspiration factor during the early Ratanakosin period, and inspiration at present, beginning from economic development.

The factors that influenced educational development during the early years of the Ratanakosin period were: Firstly, the influence of the long-standing traditional Thai education culture. For example, young monks age 20-21 would study Buddhism in detail along with other training to prepare them to become civil servants. According to David K. Wyatt's descriptions, it was similar to universities in Europe. Secondly, was the influence of ideas from abroad. Thirdly, there were needs to have well educated civil servants in the different ministries during the Rama V period. Fourthly, The Ministry of Education desired its own higher education institutes

The influences for the present day higher education institutes are as follows: The first factor is to develop politics. Second is the economic and political trends. The third factor is the political trend that influences politicians. The fourth factor is the Ministry of University affairs (MUA) created. The fifth factor was the influence of people who wanted higher education institutes in rural areas. The sixth factor the Open University for many students from Matayom Suga.

History of the Establishment of Higher Education Institutes

In 1933, Thamasart and Politic University was established.

University Senate Committee, Academic Committee, Administrative Committee of the individual university, and the President is the highest administrator.

In regard to the **curriculum and instruction**, in the early stage, all universities teach only specific subjects. When these universities evolved and developed the other subjects that serve the needs of the local communities were offered.

In the **research and the academic services to the community's aspect**, at the beginning the universities give less attention. Most research would be the work of individuals for their own professional development such as medical doctors, and agriculture's. Some research was in the form of thesis. Later on, the research and the academic service to the community become one of the four main missions of all higher education institutes.

In the aspect of **Arts and Culture preservation**, at the beginning of university establishment there was very little support and interest. Until the universities established the four main missions of the universities, the Arts and Culture preservation become one of the tasks.